

Sygn. akt I UK 104/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska (sprawozdawca)

SSN Andrzej Wróbel

Protokolant Joanna Porowska

w sprawie z odwołania W. S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
Oddziałowi w R.

o prawo do emerytury górniczej,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 17
lipca 2019 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 9 listopada 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

oddala skargę.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 9 listopada 2017 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację W. S. od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G., Ośrodka Zamiejscowego w R. z dnia 21 czerwca 2017 r., którym oddalono jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w R. z dnia 27 marca 2017 r. w przedmiocie odmowy ustalenia prawa do emerytury górniczej. Sąd

Apelacyjny stwierdził, że skarżący wykazał 12 lat, 4 miesiące i 20 dni pracy górniczej, lecz żadnego okresu pracy równorzędnej z pracą górniczą, wobec czego nie spełnił warunku stażu wymaganego w art. 50a ust. 1 pkt 2 w związku z art. 50c ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.). Odnosząc się do zarzutu pominięcia ustaleń wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 30 maja 2007 r., którym przyznano W. S. prawo do emerytury górniczej dotyczących udowodnienia 25 lat okresów pracy górniczej, równorzędnej i zaliczalnej, Sąd drugiej instancji stwierdził związaną tylko wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 10 kwietnia 2008 r., którym zmieniono wyrok Sądu pierwszej instancji i oddalono odwołanie.

Sąd Apelacyjny odmówił zaliczenia do stażu pracy górniczej okresu od dnia 20 października 1997 r. do dnia 18 października 2001 r., gdy skarżący podlegał ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pobierania ryczałtu, a następnie uposażenia poselskiego. Wyłożył art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1510 ze zm.) jako pozwalający na zaliczenie tego okresu tylko do stażu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze, tj. np. udogodnienia w zakresie urlopów, dodatku stażowego, lub sposobu naliczania okresów pracy do wyliczenia nagrody jubileuszowej. Dostrzegł, że okres sprawowania mandatu posła na Sejm był uznawany za okres zaliczalny do okresów pracy górniczej na podstawie obowiązującego przed dniem 1 stycznia 2007 r. art. 38 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.), lecz po nowelizacji ustawą z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy - Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2005 r. Nr 167, poz. 1397), zastąpiono art. 34-38 i art. 48-49, rozdziałem 3a „Emerytury górnicze” (art. 50a - 50e), usuwając z systemu emerytalnego pojęcie „okresy zaliczalne do pracy górniczej” na rzecz pojęcia „okresy równorzędne z pracą górniczą”. Określa je art. 50c ust. 2 ustawy, w którym nie wymienia się spornego okresu.

Skarga kasacyjna ubezpieczonego została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego – art. 83 w związku z art. 50a i 50c ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 28 ust. 1 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora przez błędną wykładnię, e której przyjęto, że zakres pojęcia „uprawnienia pracownicze” nie obejmuje także uprawnień z zakresu ubezpieczeń społecznych, oraz błędne przyjęcie, że okres wykonywania mandatu posła można utożsamiać tylko z okresem zaliczalnym do pracy górniczej. Skarżący domagał się zastosowania art. 38 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w dawnym brzmieniu, a wytykając naruszenie art. 2 i art. 32 w związku z art. 8 ust. 2 Konstytucji RP przez niezastosowanie zasady ochrony praw słusznie nabytych i zasady demokratycznego państwa prawa, zarzucił nieuwzględnienie wypełnienia przesłanki 25-letniego stażu górniczego potwierdzone w wyroku Sądu Okręgowego w G..

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżący nie nabył pod rządem ustawy w poprzednim brzmieniu (sprzed dni 1 stycznia 2007 r.) prawa do emerytury górniczej, którego ochrony domaga się przez odwołanie do art. 2 i art. 32 w związku z art. 8 ust. 2 Konstytucji RP. Stosownie do art. 34 ust. 2 w związku z art. 49 ust. 1 ustawy, według których dochodził tego prawa, świadczenie to przysługiwało mężczyznom urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., którzy przed dniem 1 stycznia 2008 r. ukończyli 50 lat, po łącznym spełnieniu warunków przewidzianych w art. 34 ust. 2 w związku z art. 49 ust. 1 ustawy, tj. udowodnieniu 25 lat pracy górniczej łącznie z okresami pracy równorzędnej i zaliczanej, w tym co najmniej 15 lat pracy górniczej, nieprzystąpieniu do otwartego funduszu emerytalnego i rozwiązaniu stosunku pracy. Skarżący wykazał wtedy okres 12 lat, 4 miesięcy i 20 dni, definiowany jako praca górnicza w art. 36 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353) oraz 25 lat pracy górniczej łącznie z okresami pracy równorzędnej i zaliczanej. W rezultacie może powoływać się tylko na kształtującą się w poprzednim stanie prawnym ekspektatywę prawa do

emerytury górniczej, niemającą cech ekspektatywy maksymalnie ukształtowanej, tj. takiej, która spełnia wszystkie zasadnicze przesłanki ustawowe nabycia prawa pod rządami dawnej ustawy bez względu na stosunek do nich ustawy nowej. Oczekiwanie nabycia prawa do świadczeń w przyszłości nie podlega ochronie konstytucyjnej. Obowiązujące na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych ogólne zasady ochrony praw nabytych uwzględnione w dotychczasowym dorobku Trybunału Konstytucyjnego to prawa nabyte *in concreto*, *in abstracto* oraz maksymalnie ukształtowane ekspektatywy tych praw (por. np. wyroki z dnia 30 listopada 1988 r., K 1/88; z dnia 22 czerwca 1999 r., K 5/99; z dnia 20 grudnia 1999 r., K 4/99, oraz z dnia 31 marca 1998 r., K 24/97; z dnia 22 czerwca 1999 r., K 5/99, oraz z dnia 7 maja 2014 r., K 43/12).

Nie ma gwarancji, że wszystkie osoby, które rozpoczęły pracę zawodową pod rządami dotychczasowych przepisów ustawy o funduszu ubezpieczeń społecznych, mogą oczekiwać, iż przez cały okres ich aktywności zawodowej nie nastąpi zmiana zasad nabywania uprawnień emerytalnych. Standard polega na tym, by w uzasadnionych wypadkach zmiany prawa ustawodawca zapewnił adresatom zmienionych przepisów bezpieczeństwo prawne oraz możliwość decydowania o swoim postępowaniu. Respektując to, ustawodawca przewidział przysługiwanie prawa do emerytur górniczych na warunkach uchylonych art. 34 i 49 ustawy osobom, które je spełniły do dnia 31 grudnia 2008 r. (por. art. 47 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, Dz.U. z 2008 r. Nr 237, poz. 1656).

Domagając się obecnie uznania za wykazany 25-letni okres wymagany do nabycia prawa do górniczej emerytury, skarżący pomylił prawa nabyte z ustaleniami faktycznymi nieprawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach dokonany z uwzględnieniem nieobowiązujących już art. 35 i 38 ustawy o emeryturach i rentach w brzmieniu sprzed 1 stycznia 2007 r., według których na okres wymaganych 25 lat pracy górniczej składały się okresy pracy górniczej i pracy równorzędnej z pracą górniczą oraz okresy zaliczalne do pracy górniczej, będące okresami składkowymi lub nieskładkowymi w rozumieniu ustawy. Jakikolwiek zresztą nawiązywanie do wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 30 maja 2007 r. przyznającego prawo do emerytury górniczej nie ma uzasadnienia,

gdyż wyrok ten został wydany na podstawie nieobowiązującego już prawa oraz nie stał się prawomocny. Sprawa została prawomocnie osądzona (art. 366 k.p.c.) wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 10 kwietnia 2008 r., którym oddalono odwołanie po stwierdzeniu niespełnienia warunków emerytalnych. To tylko orzeczenie wiąże strony, wszystkie sądy i organy (art. 365 k.p.c.), z tym skutkiem, że nie można więc ponownie badać spełnienia warunków emerytalnych przewidzianych w art. 35 ustawy emerytalnej w dawnym brzmieniu.

Ustalenia w tym zakresie są zresztą w niniejszej sprawie bezprzedmiotowe, gdyż obecny wniosek emerytalny, zgłoszony w dniu 7 lutego 2017 r., rozpatrywany jest na podstawie przepisów obowiązujących w tym dniu (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2000 r., II UKN 376/99, OSNAPiUS 2001 nr 14, poz. 467), tj. art. 50a i 50c ustawy o emeryturach i rentach (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.). Przy ich stosowaniu obowiązuje ustalenie, że skarżący nie wypełnił postawionych w nich warunków; wykazał ukończenie 55 lat i bezsporny okres ponad 10 lat pracy górniczej określonej w art. 50c ust. 1, a powinien jeszcze dodatkowo wykazać, że ten okres, uzupełniony okresami pracy równorzędnej wymienionej w art. 50c ust. 2 ustawy, wynosi co najmniej 25 lat.

Wobec tego aktualizuje się żądanie uzupełnienia bezspornego okresu 12 lat 4 miesięcy i 20 dni pracy górniczej o będące przedmiotem niniejszej sprawy doliczenie 8-letniego okresu ubezpieczenia społecznego, uznanego za okres składkowy w art. 6 ust. 1 pkt 7 ustawy o emeryturach i rentach. W tym zakresie skarżący upatruje korzystnego dla siebie rozstrzygnięcia w wykładni art. 28 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora, *scil.* w słowach ustawy o traktowaniu okresu pobierania uposażenia poselskiego "jak okres zatrudnienia, zaliczany do stażu pracy, od którego zależą wszelkie uprawnienia pracownicze, w tym także uprawnienia szczególne uzależnione od zatrudnienia w określonym zawodzie, branży lub zakładzie pracy", jako uwzględniających również prawa emerytalne. Temu stanowisku nie można odmówić racji, choć nie wszystkie argumenty na jego rzecz towarzyszą uzasadnieniu skargi kasacyjnej. Skarżący trafnie powołał się na wyrok z dnia 15 kwietnia 2010 r., II UK 304/09 (OSNP 2011 nr 19-20, poz. 259), w którym Sąd Najwyższy uwzględnił okres wykonywania mandatu posła w stażu pracy nauczycielskiej jako uprawnienie pracownicze szczególne, uzależnione od

zatrudnienia w określonym zawodzie, inaczej mówiąc zwrot „wszelkie uprawnienia pracownicze” wyłożył jako także takie, które pozostają w sferze praw emerytalnych. Sporządzając skargę kasacyjną pominął jednak zasadnicze rozstrzygnięcia zawierające wykładnię pojęcia „uprawnienia pracownicze” obejmującą uprawnienia z zakresu ubezpieczeń społecznych, w tym emerytalne, przyjmowaną przez Sąd Najwyższy w jednolitym już orzecznictwie dotyczącym zaliczenia do okresu pracy w warunkach szczególnych okresów niewykonywania pracy górniczej z względu wypełnianie obowiązku zasadniczej służby wojskowej (por. uchwały Sądu Najwyższego w składzie siedmiu sędziów z dnia 16 października 2013 r., II UZP 6/13, OSNP 2014 nr 3, poz. 42 z aprobującą glosą K. Antonowa, OSP 2014 nr 12, poz. 110, w składzie trzech sędziów z dnia 2 lipca 2015 r., III UZP 4/15, OSNP 2015 nr 12, poz. 164 i z dnia 14 lipca 2016 r., III UZP 9/16, OSNP 2017 nr 2, poz. 20 i np. w wyrokach z dnia 3 sierpnia 2016 r., I UK 283/15, niepubl. i z dnia 17 stycznia 2019 r., II UK 476/17, niepubl.).

Respektując tę linię orzeczniczą należałoby przyjąć, że okres sprawowania mandatu posła na Sejm stanowi okres, który należy doliczyć do stażu pracy górniczej wymaganego do emerytury przysługującej na podstawie art. 50a i c w związku z art. 28 ust. 1 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora, jednak ostatecznie nie prowadzi to do uwzględnienia skargi kasacyjnej, gdyż pozytywne rozstrzygnięcie w tym względzie i doliczenie okresu 8 lat i 5 dni do bezspornych 12 lat, 4 miesięcy i 20 dni nie implikuje stwierdzenia, że skarżący wykazał konieczne 25 lat pracy górniczej liczonej samodzielnie albo z pracą równorzędną z pracą górniczą, której rodzaje wymieniono w art. 50c ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach.

Uwzględniając to, Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną, jak sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).